

## YMPÄRISTÖVALIOKUNNAN MIETINTÖ 11/2009 vp

### Hallituksen esitys laiksi öljysuojarahastosta annetun lain muuttamisesta

#### JOHDANTO

##### *Vireilletulo*

Eduskunta on 22 päivänä syyskuuta 2009 lähettänyt ympäristövaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi öljysuojarahastosta annetun lain muuttamisesta (HE 167/2009 vp).

##### *Lausunto*

Eduskunnan päätöksen mukaisesti perustuslakivaliokunta on antanut asiasta lausunnon (PeVL 24/2009 vp), joka on otettu tämän mietinnön liitteeksi.

##### *Asiantuntijat*

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- ympäristöneuvos Olli Pahkala, ympäristöministeriö
- vanhempi budjettisihteeri Päivi Valkama, valtiovarainministeriö
- yli-insinööri Kalervo Jolma, Suomen ympäristökeskus
- tullilylitarkastaja Seppo Raitolahti, Tullihallitus
- asiantuntija Melinda Pascale, Kymenlaakson ammattikorkeakoulu
- viestintä-, markkinointi- ja yhteiskuntasuhdejohtaja Osmo Kammonen ja liiketoimintalueen johtaja Matti Lehmus, Neste Oil Oyj
- varatoimitusjohtaja Pekka Huttula, Öljy- ja Kaasualan Keskusliitto
- projektikoordinaattori Vanessa Klötzer, WWF Finland.

#### HALLITUKSEN ESITYS

Öljysuojarahastosta annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että öljysuojarahastosta maksettavien korvausten rahoittamiseksi kannettava öljysuojamaksu korotetaan nykyisestä 0,5 eurosta öljytonnilta 1,5 euroon öljytonnilta. Vastaavasti ehdotetaan öljysuojarahaston pääomarojen nostamista viisinkertaisiksi.

Ehdotettujen muutosten tavoitteena on öljysuojarahaston maksuvalmiuden turvaaminen tilanteessa, jossa alueelliset pelastuslaitokset ja

valtio ovat huomattavasti korottamassa öljyntorjuntavalmiuttaan Suomenlahden lisääntyneiden öljykuljetusten johdosta.

Lakiin ehdotetaan tehtäväksi myös eräitä öljysuojamaksun kantoa koskevia täsmennyksiä, jotka johtuvat EY:n tullimenettelyä koskevasta asetuksesta.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä marraskuuta 2009.

## VALIOKUNNAN KANNANOTOT

### *Yleisperustelut*

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena ja puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

### *Perustuslakivaliokunnan huomautukset*

Öljysuojarahasto on talousarvion ulkopuolinen rahasto, jonka suuruuden tai käyttötarkoituksen olennaista laajentamista tarkoittavan lakiehdotuksen hyväksymiseen vaaditaan perustuslain 87 §:n mukaan kahden kolmasosan enemmistö. Perustuslakivaliokunta katsoo lausunnossaan, että pääomarojen viisinkertaistaminen merkitsee perustuslain 87 §:ssä tarkoitettua rahaston olennaista laajentamista siitä huolimatta, että öljysuojarahaston osuus sinänsä jää valtion talousarvion ulkopuolisten rahastojen kokonaisuudessa tällaisten korotusten jälkeenkin melko vähäiseksi. Tämän vuoksi lakiehdotuksen hyväksymiseen vaaditaan perustuslain 87 §:n mukainen määräenemmistö.

Perustuslakivaliokunta on lisäksi kiinnittänyt huomiota tarpeeseen muuttaa lakiehdotuksen voimaantulosäännöstä, koska ehdotetun säännöksen perusteella lain 6 ja 7 §:n voimaantulo määräytyisi yksinomaan EU:n säännöksen nojalla eikä voimaantuloajankohdasta säädettäisi tältä osin lainkaan Suomessa, mikä ei täytä perustuslain 79 §:n 3 momentin vaatimuksia lain julkaisemisesta ja voimaantulosta. Perustuslakivaliokunnan kantaan viitaten valiokunta ehdottaa voimaantulosäännöksen muuttamista siten kuin yksityiskohtaisissa perusteluissa esitetään.

### *Hallituksen esityksen lähtökohdat*

Öljysuojarahasto on ympäristöministeriön hoidossa oleva talousarvion ulkopuolinen rahasto, josta korvataan esimerkiksi alueen pelastustoilille öljyntorjuntavalmiuden hankkimisesta ja ylläpidosta aiheutuvat kustannukset sekä öljyturmasta aiheutuneiden vahinkojen kustannuk-

set, jos korvauksia ei saada perittyä vahingosta vastuulliselta.

Valiokunta korostaa öljyntorjuntavalmiuden parantamisen tärkeyttä ja öljysuojarahaston merkitystä osana Suomen öljyntorjunnan rahoitusta. Suomenlahdesta on tullut merkittävä öljynkuljetusreitti, ja siten vakavan onnettomuuden riski on moninkertaistunut erityisesti Venäjälle suuntautuvan liikenteen voimakkaan kasvun johdosta. Suomen ympäristökeskus on arvioinut öljyntorjuntavalmiuden riittävyyttä avomeritorjunnan, Suomenlahden rannikon öljyntorjuntavalmiuden ja kunnallisten aluepelastuslaitosten torjuntavalmiuksien osalta. Selvitysten perusteella on laadittu kokonaisesitys öljyntorjuntavalmiuden kehittämistarpeista 2009—2018. Öljyntorjunta-alusten peruskorjauksen ja hankinnan ohella on tarpeen ylläpitää ja parantaa aluepelastuslaitosten ja muiden viranomaisen öljyvahinkojen torjuntavalmiutta rannikolla ja saaristossa, sillä selvityksen mukaan nykyinen torjuntakyky kattaa tavanomaisten öljyvahinkojen torjunnan, mutta ei riitä mahdollisten suurvahinkojen torjuntaan, minkä lisäksi vanhenevaa kalustoa on uusittava tai peruskorjattava. Tarvittavien alushankintojen kustannukset olisivat 30 miljoonaa euroa vuodessa ja aluepelastuslaitosten öljyntorjuntavalmiuskustannukset 12,5 miljoonaa euroa vuodessa.

Öljysuojarahastosta on maksettu korvauksia vuosittain 8—10 miljoonaa euroa, mikä vastaa suunnilleen öljysuojamaksun vuosittaista kertymää ja valtion talousarviosta siirretyn öljyjättemaksun määrää. Edellä esitetyistä hankinnoista aiheutuvat kustannukset ovat tasoltaan sellaiset, että öljysuojamaksun nykyinen kertymä ei riitä niiden korvaamiseen, minkä vuoksi hallituksen esityksessä ehdotetaan öljysuojamaksun korottamista nykyisestä 0,5 eurosta 1,5 euroon tonnilta, jolloin öljymaksukertymä nousee nykyisen tuonnin perusteella arvioituna 24,7 miljoonaksi euroksi vuodessa. Jos aluepelastuslaitosten öljyntorjuntavalmiuskustannukset korvattaisiin täysimääräisesti ja valtion kustannukset 40—50-prosenttisesti, öljysuojamaksukertymän tuli-

si hallituksen esityksen mukaan olla 25 miljoonaa euroa vuodessa. Öljysuojamaksu on ollut vuoteen 2003 saakka 0,37 euroa tonnilta, 2003—2004 0,6 euroa tonnilta ja vuodesta 2005 alkaen 0,5 euroa tonnilta.

Valiokunta pitää esitystä tarpeellisena, koska sen avulla voidaan turvata öljysuojarahaston maksukyvyyn säilyminen öljyntorjuntavalmiuden parantamisesta aiheutuvien kustannusten noustessa, jolloin rahastosta tulee useiden vuosien ajaksi korvattavaksi aluepelastuslaitosten ja valtion torjuntavalmiuden olennaisesta parantamisesta aiheutuvat kustannukset. Torjuntavalmiuden parantaminen on välttämätöntä kasvaneen onnettomuusriskin vuoksi. Valiokunta katsoo kuitenkin, että pääasiassa Venäjän kasvaneesta alusliikenteestä aiheutuvaan uhkaan varautumisesta aiheutuvia kustannuksia ei tule säilyttää kokonaan suomalaisille öljyn maahantuojille. Valiokunta korostaa, että öljysuojarahastolla on pitkä historia ja se on toiminut erinomaisesti kansallisen öljyntorjuntavalmiuden keskeisenä rahoituslähteenä. Rahaston rahoituksella on hankittu ja ylläpidetty korkeatasoista öljyntorjuntavalmiutta. Tätä perustaa on kuitenkin muuttanut tarve varautua Venäjän liikenteen voimakkaasta kasvusta aiheutuvaan onnettomuusriskin kasvamiseen. Olennaista on joka tapauksessa panostaa onnettomuuksien ennaltaehkäisemiseen ja riittävän torjuntavalmiuden ylläpitoon.

Valiokunta viittaa öljysuojarahastosta annetun lain muuttamista koskevaan edelliseen mietintöönsä YmVM 16/2004 vp, jossa valiokunta korosti, että öljyntorjuntavalmiuden kehittäminen edellyttää myös valtion talousarviorahoitusta ja että Venäjän kasvaneesta vientiliikenteestä aiheutuvia kustannuksia ei tule säilyttää kokonaan suomalaisille öljyn maahantuojille, vaan rahaston toimintakyky tulisi turvata budjettiratkaisuilla. Eduskunta hyväksyi tuolloin valiokunnan ehdotuksesta lausuman, jonka mukaan hallituksen tulee huolehtia öljysuojarahaston toimintakyvyn turvaamisesta kaikissa olosuhteissa tarvittaessa talousarvioratkaisuilla.

Valiokunta katsoo, että koska öljyvahingon riskin kasvu johtuu pääasiassa muusta kuin kotimaisesta toiminnasta, on riittävän rahoituksen ylläpitämisen turvaaminen pääasiassa öljyn maahantuojilta perittävien maksuin aiheuttamisperiaatteen kannalta kyseenalaista ja siksi rahoituspohjan laajentamista tulisi selvittää. Valiokunta huomauttaa, että hallituksen esitykseen ei sisälly minkäänlaista kansainvälistä vertailua öljyntorjuntavalmiuden rahoittamisesta. Valiokunnan saamien tietojen mukaan öljyntorjuntavalmiuden rahoitus muissa Itämeren rantavaltioissa on järjestetty valtion budjettirahoituksella.

Edellä esitettyyn viitaten valiokunta katsoo, että öljysuojamaksun korotukselle pysyvänä ei ole esitetty riittäviä perusteita, vaan on pidettävä tarkoituksenmukaisena korotuksen rajaamista väliaikaiseksi siten, että se on voimassa vuoden 2012 loppuun saakka. Samalla valiokunta edellyttää,

*että hallitus selvittää mahdollisuuksia laajentaa öljysuojarahaston rahoituspohjaa sekä huolehtii öljysuojarahaston jatkuvuudesta ja sen toimintakyvyn turvaamisesta tarvittaessa talousarvioratkaisuilla (Valiokunnan lausumaehdotus).*

### **Yksityiskohtaiset perustelut**

**Voimaantulosäännös.** Valiokunta ehdottaa perustuslakivaliokunnan lausuntoon viitaten voimaantulosäännöksen 2 momentin muuttamista siten, että siinä todetaan lain 6 ja 7 §:n tulevan voimaan valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana.

Lisäksi valiokunta ehdottaa 3 momentin lisäämistä voimaantulosäännökseen. Uuden 3 momentin mukaan öljysuojamaksun korotusta peritään vuoden 2012 loppuun saakka ja rahaston pääomakorotus on voimassa vuoden 2015 loppuun saakka.

**Päätösehdotus**

Edellä esitetyn perusteella ympäristövaliokunta ehdottaa,

*että lakiehdotus hyväksytään muutoin hallituksen esityksen mukaisena paitsi johtolause ja voimaantulosäännös muu-*

*tettuna seuraavasti (Valiokunnan muutosehdotukset),*

*että hyväksytään yksi lausuma (Valiokunnan lausumaehdotus) ja*

*että lakiehdotus käsitellään perustuslain 87 §:ssä säädetyllä tavalla.*

**Valiokunnan muutosehdotukset**

## Laki

### öljysuojarahastosta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti, *joka on tehty perustuslain 87 §:ssä säädetyllä tavalla, muutetaan* öljysuojarahastosta 30 päivänä joulukuuta 2004 annetun lain (1406/2004) 5—7 § ja 8 §:n 1 momentti, sellaisena kuin niistä on 5 § laissa 430/2006, sekä *lisätään lakiin uusi 7 a § seuraavasti:*

Voimaantulosäännös  
(1 mom. kuten HE)  
*Tämän lain 6 ja 7 §:n voimaantulosta säädetään valtioneuvoston asetuksella.*

*Lain 5 § on voimassa 31 päivään joulukuuta 2012 ja 8 §:n 1 momentti 31 päivään joulukuuta 2015. (Uusi)*

**Valiokunnan lausumaehdotus**

*Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää mahdollisuuksia laajentaa öljy-*

*suojarahaston rahoituspohjaa sekä huolehtii öljysuojarahaston jatkuvuudesta ja sen toimintakyvyn turvaamisesta tarvittaessa talousarvioratkaisuin.*

Helsingissä 2 päivänä joulukuuta 2009

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Susanna Huovinen /sd  
jäsen. Christina Gestrin /r  
Timo Heinonen /kok  
Timo Juurikkala /vihr  
Timo Kaunisto /kesk  
Merja Kuusisto /sd

Sanna Perkiö /kok  
Janne Seurujärvi /kesk  
Tarja Tallqvist /kd  
Pauliina Viitamies /sd  
Anne-Mari Virolainen /kok  
vjäs. Unto Valpas /vas.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Ekroos.